

TAMPEREEN ELOKUVAJUHLAT 10.–14. 3.

Subutexiä Joulupukin varjossa

Rovaniemeläisen narkomaaniporukan kuvaama dokumentti näyttää huumeisen elämän surut ja riemun.

Julkaistu: 11.3.2010

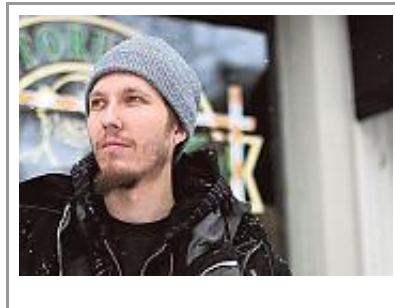
Veli-Pekka Lehtonen
HELSINGIN SANOMAT

Ravintola Roskapankki on rähjäisyydestä kuulu olutkuppila Helsingin Kalliossa. Aamukymmeneltä siellä istuu jo kourallinen miehiä. Yksi heistä on **Joonas Neuvonen**, 30.

Hän tilaa tuopin kolaa ja viskin. Roskapankin aamussa se ei liene tavatonta.

Elokuvaohjaajana Neuvonen on poikkeustapaus. Hän on tehnyt dokumenttielokuvan kaveripiiristään, joita huumeidenkäyttö yhdistää. Neuvonen on narkomaaniporukan jäsen.

Elokuvan päähenkilö on **Jani**. Hän piikittää Subutexia, rötöstelee, vetää piriä, kärsii huumeveloista, varastaa, tekee murtoja, saa vankeustuomion ja pakenee lain kouraa.

Neuvosen kamera tallentaa kaikkea tätä.

Elokuva on historiallinen – Valtion elokuvatarkastamon mukaan Neuvosen elokuva on ensimmäinen suomalaistuotanto, joka on tarkastuksessa saanut K–18-ikärajan.

Jameson tuoksuu lasissa.

Ohjaaja Neuvonen ei ole järin innokas kertomaan elämästään. Sen tiedämme, että Neuvonen on työtön, vailla vakiosoitetta Suomessa ja edeltävän yönsä hän on nukkunut lähistöllä – Neuvosen sanoin – "luukussa". Takana on hajanaisia taideopintoja.

"Minun ja Janin maailma oli yhteinen, mutta minä en ollut koukussa. Minun ei tarvinnut

varastaa", Neuvonen sanoo.

Neuvonen ja Jani tutustuivat 1990-luvun lopussa Rovaniemen huumeepiireissä. Jani, nyt 26 vuotta, ei halua tavata toimittajaa lainkaan, vaikka elokuvassa hänen koko nimensä kerrotaankin.

"Oltiin Janin kanssa hiljattain pari päivää samoissa luukuissa. Hän vakuutteli olevansa hyvällä mielin dokumentista. Elämästään hän ei halua mitään muuta julkisuuteen", Neuvonen sanoo.

Syytä voi arvailla. Elämä ei ehkä ollutkaan vain huumaavaa transsia ja valveunta siitä eteenpäin, kun dokumentti kuvattiin vuosina 2003–04 Rovaniemellä, joka dokumentin mukaan on tuppukylä ja pirikaupunki.

Viranomaisten mukaan Rovaniemellä oli tuolloin satakunta narkomaania. Tarjolla oli toki muutakin: Rovaniemi esimerkiksi järjesti EU-projektin, jossa nuoriso sai kuvata omia elokuvia. Neuvonen sai kaupungilta kameran lainaksi, Janista tuli päähenkilö elokuvaan. Joonas oli 23, Jani 19.

"Janin ja muitten kanssa sovittiin että tehdään elokuva, missä ei ole ylhäältä katsovaa moralismia vaan oikeaa meininkiä meidän näkökulmasta. Elokuvassa huumeidenkäyttäjät ovat vielä nuoria. Prosessi ei ole vielä niin pitkällä, että kaikki kortit olisi pelattu. On vielä hehkoa, glamouria, se elokuvista opittu malli, jota yritetään elää."

Janilta on silloin jo katkottu kirveellä pari sormea. Syyksi elokuva kertoo väärinkäsityksen. Voi arvata, että se liittyi huumevelkoihin.

Vammastaan Jani odottaa elokuvan aikana korvausrahoja, joilla on tarkoitus muuttaa pois Suomesta.

Janin matkatarina on elokuvan lähtökohta, joka toteutuu lopulta toisenlaisena.

"Jani tuli oven taakse. Hän oli ryöstänyt 5 000 euroa. Sanoo: pakkaa kamat. Tunnin päästä lähdetään."

Hörhökaksikko matkaa elokuvassa Tukholman, Kööpenhaminan Christianian ja Pariisin kautta Espanjaan, halvan Subutexin ja heroinin ääreen. Perillä Jani saa päähänsä haaveen talosta, perheestä ja peltotilkusta Espanjassa.

Käänte elokuvanteossa olivat maaliskuiset poroajot Rovaniemen kaduilla 2003. Santa Claus Reindeer City Race on iso tapahtuma, jolla Joulupukin kaupunki leveilee.

Paikalla on Neuvonen kameroineen, kun nuoriso on seuraamassa ajoja liiketalon kattotasanteella Koskikadulla. Yksi nisteistä horjahtaa katolta alas katuun kamapäissään. "Kuvauskamat vietiin multa silloin pois", Neuvonen sanoo.

Piti hankkia kamera. Neuvosen mukaan hänen ulkomaanystävänsä panttasi kitaransa ja vahvistimensa ja Neuvonen sai kamerarahat. Vaikeudet jatkuivat, sillä poliisi takavarikoi kameran erään pidätyksen yhteydessä mutta palautti sen myöhemmin. "Epäilivät sitä varastetuksi", Neuvonen sanoo. Neuvonen alkoi piilotella kuvanauhoja ilmastointihormissa kotietsinnän pelossa.

Vuosia myöhemmin valmis elokuva saa nimeksi *Reindeerspotting – pako joulumaasta*. Nimi viittaa poroajoihin sekä *Trainspottingiin*, **Danny Boylen** 1990-luvun elokuvaan, joka kertoi heroininista päihtyvistä lörvailijoista Edinburghissa.

Neuvonen ei usko, että huumemyönteisenäkin nähty dokumentti tuo hänelle vaikeuksia.

"Uskon, että vaikeudet ovat takanapäin", Neuvonen sanoo. Neuvosen mukaan oli vaikea löytää tuotantoyhtiötä, joka ei sensuroisi elokuvaa.

Neuvoselle dokumentti on osa päihdekeskustelua. Hän sanoo, että narkomaaneilta on riistetty ihmisoikeudet.

"Olin juuri yhdessä luukussa, jossa jätkät vertaili miten kytät oli niitä hakanneet. Nykysuuntaus on kestävä, se aiheuttaa kärsimyksiä juuri sille ryhmälle, jotka ovat uhreja", hän sanoo.

Roskapankin pöydässä Neuvonen vaatii rahaa korvaushoitoihin ja mielenterveyspalveluihin.

Elokuvan puolelta hän kertoo idolikseen **Rauni Mollbergin**. Hän pitää kokeellisesta elokuvasta, dokumentin cinéma vérité -perinteestä ja gonzo-pornosta. Hän ihailee trendilehti Vicen röyhkeyttä.

Halun ratsastaa rikoksilla uran vuoksi hän kiistää. "Uskon ansainneeni tästä tuntipalkkani editin (leikkauspöytä) ääressä", Neuvonen sanoo.

Pitkään materiaali makasi leikkaamattomana Neuvosen kätköissä. Kunnes hän tapasi Avanto-festivaalin kautta leikkaaja **Sadri Cetinkayan**, joka kertoi nauhoista helsinkiläisen tuotantoyhtiö Bronsonin väelle. **Markus Selinin** Solar-leiriin nykyisin kuuluvaa yhtiötä vetivät tuolloin tuottajat **Tero Kaukoma** ja **Jesse Fryckman**, Peterin poika.

Virallinen Suomi on suhtautunut elokuvaan kahtalaisesti. Huumemyönteisyys toi ikärajan K-18 mutta jälkituotantoa ovat rahoittaneet isot julkiset toimijat: elokuvasäätiö, Avek ja Yle.

Ikärajaa Neuvonen kritisoi, koska hänestä elokuva sensuroidaan näin merkittävältä yleisöltä. "Eivät nuoret ole tyhmiä. Eikö huumealakulttuuri olisi jo aika hyväksyä?"

Haastattelu on kestänyt kolmatta tuntia, jonka ajan Neuvonen on istunut täysin aloillaan parikin takkia yllään ja pipo päässä. Viskiänsäkään hän ei ole saanut juotua.

Vaihdamme yhteystietoja Roskapankin ovella. Neuvonen kaivelee taskujaan. Hänellä on ainakin kolme kännykkää. Niiden numerot vaihtuvat usein.

Edessään Neuvosella on matka Tampereelle ja elokuvajuhlille, jossa *Reindeerspotting* esitetään julkisesti ensi kerran kilpasarjassa. Paljastuu, että Neuvonen ei aio osallistua omaan juhlaansa.

"En tiedä, lähdenkö. Haluan keskittyä uusiin juttuihin", hän sanoo raukeana.

Reindeerspotting – pako joulumaasta to klo 20 elokuvateatteri Plevna (Tampere). Ensi-ilta Helsingissä 9. 4.